

Asia: VN/13936/2025

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi passilain ja henkilökorttilain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomi-Seura ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä luonnokseksi passilain ja henkilökorttilain muuttamiseksi. Esityksessä ehdotetaan passin ja henkilökortin enimmäisvoimassaoloajan pidentämistä täysi-ikäisille Suomen kansalaisille viidestä vuodesta kymmeneen vuoteen sekä muita tarkennuksia, joilla on vaikutuksia ulkomailla pysyvästi asuvien Suomen kansalaisten arkeen. Ulkosuomalaisten asiantuntija- ja palvelujärjestö Suomi-Seura ry pitää esitystä pääosin erittäin kannatettavana.

Passimaksun kohtuullistaminen ulkomailla

Suomi-Seura toteaa, että lakiuudistukseen kohdistuu ulkosuomalaisten keskuudessa suuri huoli siitä, että 10 vuoden voimassaoloaikaan siirtyminen tulee entisestään nostamaan ulkomailla haettavan passin hintaa. Passin hinnassa on merkittävä ero kotimaassa asioivan ja ulkomailla asioivan kansalaisen välillä. Jo nyt ulkomailla haetun Suomen passin hinta (235 €) on yksi maailman kalleimmista ja matkakuluineen passin hakemisen kustannukset nousevat monen ulkosuomalaisen kohdalla kohtuuttoman korkeiksi.

Esityksessä on huomioitu se, että matkustusasiakirjojen hakeminen ulkomailla edustustojen kautta on olennainen palvelu, joka turvaa perusoikeuksien toteutumisen kaikille Suomen kansalaisille asuinpaikasta riippumatta. Samalla kerrotaan, että edustustojen kautta, myönnettyjen passien määrä on kokonaisuudessa "vaatimaton" (v. 2024 noin 15 000 passia ja alle 6 000 henkilökorttia). Lisäksi esitetään, että edustusto voi myöntää passin ja henkilökortin enintään 12 kuukaudeksi niille henkilöille, joilla on kotikunta Suomessa. Suomi-Seura ymmärtää esityksen taustalla olevan hallinnollisen perustelun: konsulipalveluiden resurssit halutaan kohdentaa ulkosuomalaisiin ja

uudistuksen tavoite on pienentää edustustoissa haettavien asiakirjojen määrää entisestään. Tämä voi kuitenkin nostaa ulkomailta haettavien asiakirjojen yksikkökustannuksia.

Vaikka maksuperustelaki ohjaa hinnoittelua, tulisi maksuja arvioida siitä näkökulmasta, etteivät ne muodosta esteitä Suomen kansalaisuudesta seuraavien oikeuksien käyttämiselle. Jatkuvien hinnankorotusten sijaan tulee nykYTEknologiaa hyödyntäen etsiä kustannustehokkaita ratkaisuja, jotka palvelevat kaikkia passia tarvitsevia suomalaisia asuinpaikkaan katsomatta. Uudistuksen valmistelussa tulee kartoittaa vaihtoehtoja, jotta ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset eivät joudu maksamaan suhteettoman suurta hintaa välttämättömistä matkustusasiakirjoistaan.

Passin hakuprosessin kehittäminen ulkomailla

Esityksen mukaan passin ja henkilökortin hakemus voidaan Suomessa laittaa vireille sähköisesti, kun taas ulkomailla hakijan on aina tultava paikan päälle edustustoon, eikä sähköinen vireillepano ole mahdollista. Ulkosuomalaisilta saamamme palaute kertoo turhautumisesta siihen, että viranomaispalveluja on digitalisoitu Suomessa, mutta ulkomailla pysyvästi asuvat kansalaiset joutuvat usein turvautumaan perinteiseen asiointiin. Suomi-Seura esittää, että jatkossa selvitetään mahdollisuudet laajentaa asiakirjojen sähköinen vireillepano myös ulkomailla asioiville.

Kun ETIAS-järjestelmä otetaan käyttöön loppuvuodesta 2026, EU:n ulkopuolella asuvien Suomen kaksoiskansalaisten on huolehdittava siitä, että heidän EU-passinsa on voimassa, jotta matkustaminen Euroopan unionin alueelle sujuu esteettä. Suomi-Seura ry huomauttaa, että Suomen passin kallis hinta, lyhyt voimassaoloaika ja hankala uusimismenettely ovat johtaneet siihen, että monet kaksoiskansalaiset ovat jättäneet Suomen passin hankkimatta.

Muita esitykseen liittyviä huomioita

Suomi-Seura ry pitää erittäin myönteisenä sitä, että esityksessä ei ehdoteta uusien valokuväsääntöjen soveltamista ulkomailla haettavaan asiakirjoihin. On tärkeää, että lainsäädännössä tunnistetaan ja huomioidaan ulkomailla vallitsevat paikalliset olosuhteet, jotta asiakirjojen hakeminen olisi sujuvaa.

Lakiesitys säilyttää alaikäisille myönnettävien passien ja henkilökorttien voimassaoloajan ennallaan enintään 5 vuodessa. Suomi-Seura ry pitää tätä perusteltuna. Pienten lasten kasvopiirteet muuttuvat nopeasti, ja viranomaisidentifiointin kannalta liian pitkä voimassaoloaika voisi heikentää asiakirjan luotettavuutta. Esityksessä ehdotettu huoltajatietojen lisääminen alaikäisen passiin on erittäin kannatettava uudistus. Se vahvistaa alaikäisen matkustusturvallisuutta ja helpottaa

perheiden matkustamista, erityisesti tilanteissa, joissa lapsi matkustaa vain toisen huoltajan kanssa ja heillä on eri sukunimet.

Esityksessä ehdotetaan, että lupaviranomainen peruuttaisi passin, mikäli passinhaltijan henkilötiedot ovat muuttuneet eikä hän olisi hakenut uutta passia kuuden kuukauden kuluessa muutoksesta. Vaikka säännös on perusteltu asiakirjojen ajantasaisuuden ja turvallisuuden näkökulmasta, herättää tämä huolta erityisesti pysyvästi ulkomailla asuvien noin 300 000 Suomen kansalaisen näkökulmasta. On varmistettava, että he saavat ajoissa ja luotettavasti tiedon velvollisuudestaan uusista passista. Se, että tieto tavoittaa kansalaiset, on keskeinen tekijä kansalaisen oikeusturvan ja yhdenvertaisen kohtelun kannalta.

Hallituksen esityksessä ei esitetä muutoksia voimassa oleviin passilain säännöksiin, jotka koskevat alle 22-vuotiaita ulkomailla asuvia kaksoiskansalaisia tai asevelvollisia. Näiden erityisryhmien osalta nykyinen sääntely säilyy ennallaan: Alle 22-vuotiaat kaksoiskansalaiset, jotka asuvat ulkomailla ja ovat vaarassa menettää Suomen kansalaisuuden kansalaisuuslain nojalla, voivat saada passin enintään siihen saakka, kunnes täyttävät 22 vuotta. Passin myöntäminen toimii samalla osoituksena yhteyden säilymisestä Suomeen. Asevelvollisille passi voidaan myöntää enintään sen vuoden loppuun, jona henkilö täyttää 28 vuotta, ellei hän osoita, ettei maanpuolustusvelvollisuus ole esteenä passin myöntämiselle pidemmäksi ajaksi. Suomi-Seura pitää tärkeänä, että viranomaiset tiedottavat näistä rajoituksista aktiivisesti erityisesti ulkomailla asuville nuorille kaksoiskansalaisille ja asevelvollisille, jotta kansalaisuuden säilyttämiseen ja passin uusimiseen liittyvät toimenpiteet voidaan hoitaa ajoissa ja asianmukaisesti.

Lopuksi

Monipaikkaisuus ja valtioiden rajat ylittävä arki on yhä useammalle nykypäivää. Passin voimassaoloajan pidentäminen hyödyttää kaikkia suomalaisia, asuivat he missä päin maailmaa tahansa. Valtaosassa EU-maita täysi-ikäisille myönnettävät passit ja henkilökortit ovat myös voimassa 10 vuotta, mutta ulkomailla myönnettävän passin hinta on huomattavasti edullisempi.

Passin ja henkilökortin voimassaoloaikaa pidentäminen on ulkosuomalaisten toiveiden mukainen sekä konkreettinen askel kohti Ulkosuomalaisstrategian (2022–2026) tavoitteiden ja pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman linjausten toteutumista.

Suomi-Seura ry toivoo lakimuutoksen nopeaa edistämistä tässä lausunnossa esiin tuodut näkökohdat huomioiden.

Strandberg Tina
Suomi-Seura ry